

ด่วนที่สุด

ที่ พณ ๐๗๐๒/๙๕

สวค. 2
วันที่ ๙ ม.ค. ๕๘
เวลา 14.00

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รหัสเรื่อง : ส13961
รับที่ : 5405/58
วันที่ : 08 ม.ค. 58 เวลา : 13:35

กระทรวงพาณิชย์

๔๔/๑๐๐ ถนนนนทบุรี ๑

ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง

จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๙ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง การดำเนินการตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๖/ว ๑๒๗ ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย หนังสือรองนายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้เสนอคณะรัฐมนตรี

ด้วยกระทรวงพาณิชย์ขอเสนอเรื่อง การดำเนินการตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี มาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีทราบ โดยเรื่องที่เสนอดังกล่าวนี้นี้เข้าข่ายที่จะต้องเสนอคณะรัฐมนตรีตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑๒) เรื่องที่นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลนำเสนอหรือมีคำสั่งให้เสนอคณะรัฐมนตรี โดยรองนายกรัฐมนตรี (หม่อมราชวงศ์ปรีดิยาธร เทวกุล) กำกับการบริหารราชการกระทรวงพาณิชย์ได้เห็นชอบให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีด้วยแล้ว รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เรื่องเดิม

ตามหนังสือที่อ้างถึง แจ้งข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๗ ที่ให้ส่วนราชการเร่งรัดการดำเนินการตามมติคณะรักษาความสงบแห่งชาติและมติคณะรัฐมนตรี โดยในส่วนของการกระทรวงพาณิชย์ คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีมติเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ให้กระทรวงพาณิชย์ตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องต่างๆ ของไทย ทั้งในส่วนของการผลงานที่ได้รับการคุ้มครองแล้วว่ามีปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ อย่างไร และผลงานที่ยังไม่ได้รับการคุ้มครองว่าควรคุ้มครองในเรื่องใดบ้าง โดยเฉพาะด้านศิลปะและวัฒนธรรมของไทย และเร่งดำเนินการปกป้อง คุ้มครอง และจดลิขสิทธิ์ในเรื่องดังกล่าว ไม่ให้ถูกแสวงประโยชน์จากต่างชาติ นั้น โดยให้กระทรวงพาณิชย์เร่งดำเนินการตามมติดังกล่าว และรายงานความคืบหน้าให้คณะรัฐมนตรีทราบ

๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

เพื่อรายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีในคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๗ กระทรวงพาณิชย์ พิจารณาแล้ว เห็นควรขอรายงานความคืบหน้าการดำเนินการภายใต้ข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีดังกล่าวตามข้อ ๑. มาให้คณะรัฐมนตรีทราบ โดยเรื่องนี้เข้าข่ายที่จะต้องเสนอคณะรัฐมนตรีตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑๒) เรื่องที่นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลนำเสนอหรือมีคำสั่งให้เสนอคณะรัฐมนตรี

/๓. ความเร่งด่วน...

๓. ความเร่งด่วนของเรื่อง

เพื่อรายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีในคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๗

๔. สารสำคัญ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

กระทรวงพาณิชย์ ขอนำเรียนการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีตามข้างต้น ดังนี้

๔.๑ สถานการณ์การคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะ (sui generis) ที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเพียงกฎหมายบางฉบับที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะด้าน ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหลายหน่วยงาน ได้แก่

๔.๑.๑ ด้านศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีวัตถุประสงค์ในเชิงอนุรักษ์ และควบคุมการนำสิ่งเทียมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นมรดกของชาติไปใช้ประโยชน์เป็นหลัก ภายใต้การกำกับดูแลของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

สำหรับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อาทิ ศิลปะการแสดงและการดนตรี วัฒนธรรมทางภาษา พิธีกรรม ประเพณีหรือเทศกาล ผลงานซึ่งเป็นช่างฝีมือดั้งเดิม ตลอดจนองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น แม้ปัจจุบันจะยังไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรม ส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม อยู่ระหว่างเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบภายในเดือนธันวาคม ศกนี้ โดยร่างกฎหมายดังกล่าวมีหลักการและบทบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิชาการ ศิลปะ คุณค่าทางจิตใจ หรือผลงานควรค่าแก่การรักษาไว้ ตามนโยบายของนายกรัฐมนตรีและมติคณะรักษาความสงบแห่งชาติอยู่ด้วยแล้ว

๔.๑.๒ ด้านทรัพยากรชีวภาพ อาทิ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๕๒ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และระเบียบคณะกรรมการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าถึงทรัพยากรชีวภาพและการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๔.๑.๓ ด้านภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย อาทิ สมุนไพรต่างๆ รวมทั้งองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์ทางธรรมชาติ และวิธีการรักษาการแพทย์ทางเลือก ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้การคุ้มครองภูมิปัญญาไทยโดยตรงมากที่สุด ภายใต้การกำกับดูแลของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

๔.๒ การคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสืบทอดกันมา หากจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ศิลปวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาดังกล่าวต้องได้รับการพัฒนาต่อยอดจนเข้าข่ายเป็นงานทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ ซึ่งกรรมทรัพย์สินทางปัญญา อยู่ระหว่างส่งเสริมให้ได้รับการคุ้มครอง อาทิ

/๔.๒.๑ ลิขสิทธิ์...

๔.๒.๑ ลิขสิทธิ์ หากนำศิลปวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญามาใช้เป็นฐานในการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์ โดยความคิดริเริ่มของตนเอง ในรูปของวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่เสียงแพร่ภาพ ก็จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ ในทันทีที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยไม่ต้องจดทะเบียน

๔.๒.๒ สิทธิบัตร หากมีการนำภูมิปัญญาในอดีตมาประดิษฐ์คิดค้นให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ อาทิ ตำรับปลาร้าผง สมุนไพรชนิดผิว และการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ อาทิ แบบรูปร่างรูปทรง หรือองค์ประกอบของลวดลายของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม ก็จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๔.๒.๓ ความลับทางการค้า สูตรยาสมุนไพรพื้นบ้านซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป หรือบุคคลทั่วไปเข้าถึงไม่ได้ มีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และผู้ควบคุมข้อมูลมีมาตรการที่เหมาะสมในการเก็บรักษา อาจเข้าข่ายได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕

๔.๒.๔ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สัญลักษณ์หรือสิ่งที่ใช้เรียกหรือแทนแหล่งภูมิศาสตร์ที่บ่งชี้ได้ว่าสินค้าในแหล่งดังกล่าวเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ อาทิ ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ไข่เค็มไชยา กาแฟดอยตุง และผ้าไหมแพรวาสุนทร เป็นต้น สามารถขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๖

๔.๒.๕ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายที่ใช้กำกับสินค้า บริการหรือการรับรอง เพื่อแสดงให้เห็นว่าแตกต่างจากสินค้า บริการ หรือการรับรองของบุคคลอื่น ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๔.๓ การดำเนินการของกรมทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี
กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ดำเนินการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมการสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

๔.๓.๑ โครงการประกวดการพัฒนาภูมิปัญญาสู่นวัตกรรม ระดับประเทศ

เป็นโครงการในปีงบประมาณ ๒๕๕๗ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเป็นสินค้านวัตกรรม โดยใช้ข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาประเภทสิทธิบัตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาต่อยอด ที่สามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการต่อยอดพัฒนาเข้าสู่ระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยได้ดำเนินกิจกรรมครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ และเกิดผลงานการพัฒนาภูมิปัญญาสู่สินค้านวัตกรรม รวม ๑๘ ผลงาน อาทิ กลอสซี่ สัมช่า ลิปแคร์ ผลงานของนางสาววรัญญา หอมธูป ภายใต้การร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ แปรูปดัดแก้จากเส้นไหม ผลงานของนายศิริณัฐ ภูพิเศษศักดิ์ ภายใต้การร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และน้ำพริกข้าวผสมน้ำผลไม้รวมชนิดผง ผลงานของนายรัตนพงษ์ จันทะวงษ์ ภายใต้การร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นต้น ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการให้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาดังกล่าวเข้าสู่ระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมาะสมต่อไป

๔.๓.๒ การรับแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ผลงานศิลปแผ่นดิน

ผลงานศิลปแผ่นดิน ซึ่งสถาบันสิริกิติ์ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้สร้างสรรค์ขึ้น เป็นผลงานทรัพย์สินทางปัญญาที่พัฒนาต่อยอดจากศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของไทย สมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการคุ้มครองและบันทึกเป็นฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญา ด้วยเหตุนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญา จึงได้ดำเนินการประสานหารือกับสถาบันสิริกิติ์ เพื่อรับแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ผลงานดังกล่าว และได้ดำเนินการรับแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์สำเร็จส่วนหนึ่งแล้ว เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ประกอบด้วยงานศิลปกรรม ๑๐ รายการ ดังนี้ ๑) ฉากจำหลักไม้ เรื่อง สังข์ทอง ๒) ฉาก

/จำหลักไม้...

จำหลักไม้ เรื่อง หิมพานต์ ๓) ฉากถมทอง เรื่อง “รามเกียรติ์” ๔) ตรีพิชพรรณบุษบก ๕) เรือพระที่นั่งมงคล
สุพรรณ จำลอง ๖) เรือพระที่นั่งศรีประภัสร์ไชย จำลอง ๗) วานเรศบวรอาสน์ ๘) นาคขวาลรัตน์ ๙) บัทร้อย
กรอง “ศิลป์แผ่นดิน” คร่ำทอง และ ๑๐) ฉากปักไหมน้อย เรื่อง อิเหนา และขณะนี้ กำลังทยอยดำเนินการแจ้ง
ข้อมูลลิขสิทธิ์ผลงานศิลป์แผ่นดินอื่นๆ เพื่อบันทึกเป็นฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มเติมต่อไป

๔.๓.๓ การส่งเสริมการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เพื่อให้ทุกจังหวัดมีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างน้อย ๑ สินค้า กรม
ทรัพย์สินทางปัญญา ได้ดำเนินการผ่านโครงการ ๑ จังหวัด ๑ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้
ทางภูมิศาสตร์ให้ครอบคลุมทั่วทุกจังหวัดของประเทศ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยปัจจุบัน กรมได้
ดำเนินการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย รวม ๓๔ จังหวัด ๕๖ คำขอ เพื่อกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นหัน
มารักษาคุณภาพและชื่อเสียงของสินค้า เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถคุ้มครองสินค้าที่มีภูมิปัญญา
ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และเชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ได้ โดยเฉพาะสินค้าหัตถกรรม อาทิ ผ้าตีน
จกแม่แจ่ม ผลิตภัณฑ์อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีกรรมวิธีการจกและลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้
ผ้าจกนี้มีความสวยงามทั้งด้านในและด้านนอก หรือตลาดเชียงใหม่ที่ผลิตจากดินเหนียวในจังหวัด
เชียงใหม่เท่านั้น และจะต้องผ่านการเคลือบด้วยน้ำยาที่มีกรรมวิธีการผลิตสืบทอดกันมาแต่โบราณ ทำให้มีสี
เขียวจนถึงน้ำเงินใส เมื่อเผาแล้วจะมีรอยร้าว เมื่อเคาะจะมีเสียงก้องกังวาล เป็นต้น

นอกจากการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยภายในประเทศแล้ว กรม
ทรัพย์สินทางปัญญายังได้ดำเนินการขอรับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยในต่างประเทศ ปัจจุบันรวม
๕ คำขอ ได้แก่ สหภาพยุโรป รวม ๔ คำขอ ดังนี้ ๑) ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ โดยสหภาพยุโรปได้รับขึ้น
ทะเบียนแล้ว เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๖ ๒) กาแฟดอยตุง ๓) กาแฟดอยช้าง และ ๔) ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง
ซึ่งอยู่ระหว่างสหภาพยุโรปพิจารณาขึ้นทะเบียน และประเทศเวียดนาม ๑ คำขอ ได้แก่ เส้นไหมไทยพื้นบ้าน
อีสาน ซึ่งเวียดนามได้รับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๗

๔.๔ ปัญหากรณีที่มีการนำศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยไปใช้ประโยชน์ โดยต่างชาติ

ตามที่กล่าวข้างต้น ระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในปัจจุบัน ไม่อาจรองรับ
การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมได้ อาทิ กฎหมายสิทธิบัตรบัญญัติให้การคุ้มครองเฉพาะ
กับสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ในขณะที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผลงานเก่าที่ปรากฏและมีอยู่ในสังคมมาแต่อดีต ดังนั้น องค์
ความรู้ดั้งเดิมจึงไม่เป็นที่เกิดขึ้นใหม่ตามกฎหมายสิทธิบัตร เป็นต้น และเนื่องจากลักษณะของศิลปวัฒนธรรม
ที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษสู่ชุมชนหรือสังคมรุ่นลูกหลาน ไม่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถอ้างสิทธิ
ครอบครองเป็นเจ้าของได้ ในขณะที่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นระบบที่ให้สิทธิความเป็นเจ้าของแก่ปัจเจกชน
นอกจากนี้ ทรัพย์สินทางปัญญายังเป็นระบบที่กำหนดอายุการคุ้มครองที่จำกัด เมื่อสิ้นอายุการคุ้มครองแล้ว
ผลงานจะตกเป็นสมบัติสาธารณะ

ดังนั้น ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่น
หนึ่ง โดยไม่มีการพัฒนาต่อยอดย่อมขาดคุณสมบัติที่จะขอรับความคุ้มครองในระบบทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็น
หลักสากล จึงเปิดช่องให้ต่างชาตินำไปแสวงหาประโยชน์ โดยนำองค์ความรู้ดั้งเดิมไปพัฒนาและต่อยอดด้วยวิธีการ
ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง จนกลายเป็นผลผลิตทางอุตสาหกรรมและธุรกิจทางการค้า และนำมาขอรับ
ความคุ้มครองในระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ การนำองค์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรและ
วิธีการปรุงยามาใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตยาแผนปัจจุบัน หรือการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการฝึกบริหาร
ร่างกายและการนวดแผนโบราณไปใช้ในธุรกิจด้านบริการเสริมความงามและการรักษาสุขภาพ เป็นต้น

การแก้ไขปัญหาคณะที่ต่างชาตินำศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยไปใช้ประโยชน์ ที่ผ่านมามีการประชุมเจรจาหลักต้นเรื่องดังกล่าวในเวทีองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ ภายใต้คณะกรรมการระหว่างรัฐว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore: IGC) โดยมีผู้แทนของรัฐบาลสมาชิกองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกเข้าร่วมการประชุมเจรจา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันแสวงหากลไกระหว่างประเทศที่เหมาะสมเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิในทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ซึ่งระบบหรือเครื่องมือทางทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมถึง ซึ่งที่ผ่านมากรมทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงสาธารณสุข มีส่วนร่วมและติดตามการประชุม IGC อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การประชุมฯ ดังกล่าว ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ เนื่องจากแนวคิดและผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันระหว่างประเทศกำลังพัฒนา และประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งต้องการใช้องค์ความรู้ดั้งเดิมของประเทศกำลังพัฒนาโดยไม่ต้องการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม หรือรับรองสิทธิของประเทศกำลังพัฒนาที่มีผลผูกพันระหว่างประเทศ

๔.๕ ความเห็นแนวทางการดำเนินการต่อไป

๔.๕.๑ การคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมีความสำคัญทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงมีความเกี่ยวพันกับภารกิจของหลายหน่วยงาน โดยในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการคุ้มครองและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ภายใต้ระบบที่แต่ละหน่วยงานกำกับดูแล และหากเห็นควรคณะรัฐมนตรีอาจพิจารณาให้การสนับสนุนต่อไป ดังนี้

๑) ด้านศิลปวัฒนธรรม สนับสนุนให้กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. เพื่อคุ้มครองศิลปวัฒนธรรมหรือมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อาทิ ศิลปะการแสดงและการดนตรี วัฒนธรรมทางภาษา พิธีกรรม และประเพณีหรือเทศกาล เป็นต้น และดำเนินการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นต้น

๒) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนให้กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบในการคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และภูมิปัญญาดั้งเดิม ดำเนินการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาแพทย์แผนไทย อาทิ เร่งประกาศกำหนดให้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยเป็นตำรับยาแผนไทยของชาติหรือตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยทั่วไปหรือตำราการแพทย์แผนไทยทั่วไป และจดทะเบียนสิทธิในภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้น

๓) ด้านพันธุ์พืช ส่งเสริมให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมวิชาการเกษตร ดำเนินการขึ้นทะเบียนพันธุ์พืชและรับรองพันธุ์พืช ตามพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๑๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม การจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและพันธุ์พืชที่ได้ปรับปรุงพันธุ์หรือพัฒนาพันธุ์จนได้พันธุ์พืชใหม่ และการคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้น

๔) ด้านทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา จะได้ดำเนินการส่งเสริมให้มีการนำงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยที่ได้รับการพัฒนาและต่อยอด จนเข้าข่ายเป็นงานทรัพย์สินทางปัญญาประเภทใดประเภทหนึ่งมาใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และนำเข้าสู่ระบบ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมาะสมต่อไป

๔.๕.๒ การแก้ไขปัญหาคดีที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมไทยไปใช้ ประโยชน์โดยต่างชาติ เห็นควรมุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศหนึ่งต้องรับรองหรือ คุ้มครองสิทธิในภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมของอีกประเทศหนึ่งเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่การจัดทำกลไก ทางกฎหมายระหว่างประเทศ และมีผลผูกพันประเทศสมาชิกในอนาคต ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนา กฎหมายภายในของแต่ละประเทศ โดยกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศจะได้ร่วมประชุมเจรจา ภายได้ WIPO และองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

๔.๕.๓ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นไทยในสาขาที่ไทยมีศักยภาพและอยู่ในความสนใจของต่างชาติ ตลอดจนมีความพร้อมด้านโครงสร้าง พื้นฐาน หรือมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สามารถพัฒนาและต่อยอดไปสู่สินค้าอุตสาหกรรม อาทิ ภูมิปัญญาด้าน การแพทย์แผนไทย สมุนไพรไทย พันธุ์พืช มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยในสาขาต่างๆ อาทิ ศิลปะการแสดงและการดนตรี งานช่างฝีมือดั้งเดิม กีฬาภูมิปัญญา พิธีกรรม งานเทศกาล และภาษา เป็นต้น ใน ขั้นนี้ เห็นควรเร่งสร้างกลไกภายในประเทศที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ อาทิ

๑) สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบฐานข้อมูลการคุ้มครองและ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ซึ่งเป็นภารกิจของแต่ละหน่วยงานในปัจจุบัน อาทิ กระทรวง วัฒนธรรม จัดทำฐานข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ กระทรวงสาธารณสุข จัดทำฐานข้อมูลภูมิ ปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาด้านพันธุ์พืช และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาด้านทรัพยากรพันธุกรรมหรือ ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น

๒) การสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะกลุ่มชุมชน ดั้งเดิม ชุมชนท้องถิ่น หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ในสาขาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยที่มีความเสี่ยงที่จะ สูญหาย ถูกฉกฉวย ทำให้เสื่อมเสีย หรือสร้างประโยชน์ในทางการค้าและสร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์

๓) การบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาทิ พระราช บัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ รวมทั้ง การผลักดันร่างพระราชบัญญัติ ว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ที่จะมีการนำ ร่างกฎหมายฯ ฉบับดังกล่าว เข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เป็นต้น

๕. ข้อเสนอของส่วนราชการ

กระทรวงพาณิชย์ ขอนำเรื่องเสนอเข้าสู่การประชุมของคณะรัฐมนตรี ดังนี้

๕.๑ รับทราบรายงานความคืบหน้าการดำเนินการตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี ตาม

ข้อ ๔.๑ - ๔.๔

๕.๒ พิจารณาให้ความเห็นชอบกับความเห็นแนวทางการดำเนินการต่อไป ตามข้อ ๔.๕ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ดำเนินการตามข้อ ๔.๕ ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

พลเอก

(นัตถชัย สาริกัลยะ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

โทร. ๐๒-๕๔๗-๕๑๙๑

โทรสาร ๐๒-๕๔๗-๕๖๗๑